

BALCANII DE VEST

UE a elaborat o politică de sprijinire a integrării treptate în Uniune a țărilor din Balcanii de Vest. La 1 iulie 2013, Croația a devenit prima dintre cele șapte țări care s-a alăturat UE, iar Muntenegru, Serbia, Republica Macedonia de Nord și Albania au fost acceptate oficial ca țări candidate. S-au deschis negocieri și capitole de aderare cu Muntenegru și Serbia, iar Bosnia și Herțegovina și Kosovo sunt țări potențial candidate.

TEMEI JURIDIC

- Titlul V din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE): acțiunea externă a UE;
- Articolul 207 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE): acordurile comerciale internaționale;
- Articolul 49 din TUE: condițiile privind cererea de aderare și calitatea de membru.

OBIECTIVE

Uniunea Europeană își propune să promoveze pacea, stabilitatea și dezvoltarea economică în Balcanii de Vest și să deschidă posibilitatea integrării acestor țări în UE.

CONTEXT

În 1999, UE a lansat procesul de stabilizare și de asociere (PSA), un cadru pentru relațiile dintre UE și țările din regiune, precum și Pactul de stabilitate, o inițiativă mai amplă care implică toți principalii actori internaționali. În 2008, Pactul de stabilitate a fost înlocuit de Consiliul de Cooperare Regională. Consiliul European de la Salonic din 2003 a reafirmat că toate țările care făceau parte din PSA erau potențiale candidate la aderarea la UE. Această „perspectivă europeană” a fost reafirmată în strategia Comisiei din februarie 2018 pentru Balcanii de Vest și în declarațiile adoptate în urma mai multor reuniuni la nivel înalt UE-Balcanii de Vest.

INSTRUMENTE

A. Procesul de stabilizare și de asociere (PSA)

Lansat în 1999, PSA constituie cadrul strategic de sprijinire a apropierei treptate dintre țările din Balcanii de Vest și UE. PSA se bazează pe relații contractuale bilaterale, asistență financiară, dialog politic, relații comerciale și cooperare regională.

Relațiile contractuale iau forma acordurilor de stabilizare și de asociere (ASA). Acestea prevăd cooperarea economică și politică și instituirea unor zone de liber schimb cu țările respective. Fiecare ASA stabilește structuri de cooperare permanentă bazându-se pe principii democratice comune, pe drepturile omului și pe statul de drept. Consiliul de stabilizare și de asociere, care se reunește anual la nivel ministerial, supraveghează aplicarea și implementarea acordului în cauză. Este asistat de Comitetul de stabilizare și de asociere. În sfârșit, o Comisie parlamentară de stabilizare și asociere (CPSA) asigură cooperarea la nivel parlamentar între parlamentele statelor din Balcanii de Vest și Parlamentul European.

De la intrarea în vigoare a ASA încheiat cu Kosovo, în aprilie 2016, în prezent sunt în vigoare ASA încheiate cu toate țările candidate și țările potențial candidate din Balcanii de Vest. În cazul Kosovo, ASA este un acord încheiat doar cu UE, pe care statele membre nu trebuie să îl ratifice (cinci state membre nu recunosc statutul de stat independent al Kosovo). Comerțul și aspectele comerciale din ASA sunt incluse în acorduri interimare. Acestea intră în vigoare, în general, la scurt timp după semnare, întrucât comerțul este o competență exclusivă a UE.

B. Procesul de aderare

Țările care doresc să devină membre ale UE trebuie să îndeplinească criteriile politice de la Copenhaga (a se vedea fișa intitulată „Extinderea Uniunii”). După recunoașterea candidaturii unei țări, aceasta avansează de-a lungul diverselor stadii ale procesului într-un ritm care depinde în mare parte de meritele sale și de progresele pe care le înregistrează.

Țara candidată trebuie să adopte și să implementeze întreaga legislație a UE (acquisul comunitar). Comisia raportează cu privire la progresele înregistrate în rapoartele sale anuale de țară. Fiecare decizie importantă este luată de Consiliu, hotărând în unanimitate, de la deschiderea negocierilor până la încheierea acestora. Tratatul de aderare trebuie să fie aprobat de Parlament și Consiliu, înainte de a fi ratificat de toate statele contractante.

Țările candidate și potențial candidate beneficiază de asistență financiară pentru a realiza reformele necesare. Din 2007, asistența pentru preaderare din partea UE a fost atribuită prin intermediul unui singur instrument unificat: Instrumentul de asistență pentru preaderare (IPA).

Majoritatea țărilor candidate și potențial candidate pot, de asemenea, să ia parte la programe ale UE.

C. Cooperarea regională

Integrarea europeană și cooperarea regională sunt strâns legate. Unul dintre obiectivele principale ale PSA este încurajarea țărilor din regiune să coopereze într-o gamă largă de domenii, inclusiv urmărirea penală a crimelor de război, chestiunile legate de frontiere, refugiații și combaterea criminalității organizate. O componentă specifică a IPA este dedicată cooperării regionale și programelor transfrontaliere.

Consiliul de Cooperare Regională (CCR), cu sediul la Sarajevo, își desfășoară activitatea conform orientărilor Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECF). CCR vizează sprijinirea aspirațiilor europene și euro-atlantice ale membrilor

săi care nu fac parte din UE, precum și întărirea cooperării în domenii precum dezvoltarea socială și economică, energia și infrastructura, justiția și afacerile interne, cooperarea în materie de securitate, dezvoltarea capitalului uman și relațiile parlamentare. UE și multe dintre statele sale membre sprijină CCR și iau parte la activitatea acestuia.

O altă inițiativă regională importantă este Acordul central european de comerț liber (CEFTA). În plus, țările din Balcanii de Vest participă la o serie de cadre regionale.

D. Regimul de călătorii fără viză

Regimul de călătorii fără vize în spațiul Schengen a fost acordat cetățenilor Republicii Macedonia de Nord, Muntenegrului și Serbiei începând cu decembrie 2009, precum și cetățenilor din Albania și Bosnia și Herțegovina începând cu noiembrie 2010. În ianuarie 2012, a fost lansat un dialog cu Kosovo pentru liberalizarea regimului vizelor. În iulie 2018, Comisia a confirmat că Kosovo a îndeplinit toate criteriile. În consecință, Parlamentul a decis să inițieze negocieri interinstituționale, care sunt în curs de desfășurare, deoarece unele state membre au anumite reticențe.

STADIUL ACTUAL

A. Albania

Albania a depus cererea de aderare la UE la 28 aprilie 2009. În 2012, Comisia a recomandat ca Albania să primească statut de țară candidată cu condiția aplicării reformelor adoptate. În octombrie 2013, Comisia a recomandat fără echivoc ca Albaniei să i se acorde statutul de țară candidată la aderarea la UE, pe care l-a obținut în iunie 2014. Având în vedere progresele realizate de această țară, Comisia a recomandat deschiderea negocierilor de aderare cu Albania în 2016, 2018 și 2019. În iunie 2018, Consiliul a aprobat eventuala deschidere a negocierilor de aderare cu Albania în iunie 2019, cu condiția să fi fost îndeplinite condițiile necesare. Cu toate acestea, Consiliul nu a dat undă verde deschiderii negocierilor de aderare nici în iunie 2019, nici în octombrie 2019. În martie 2020, Consiliul a decis în sfârșit să deschidă negocierile de aderare, așteptând să fie îndeplinite anumite condiții. În iulie 2020, Comisia a prezentat statelor membre proiectul de cadru de negociere – primul care ține seama de „metodologia revizuită pentru extinderea către Balcanii de Vest”, publicată în februarie 2020. Aproape un an și jumătate mai târziu, negocierile de aderare cu Albania – și cu Macedonia de Nord – nu fuseseră încă inițiate.

B. Bosnia și Herțegovina

Bosnia și Herțegovina este o țară potențial candidată. Un ASA a fost negociat și semnat în iunie 2008, însă intrarea sa în vigoare a fost înghețată, în special deoarece această țară nu a aplicat încă o hotărâre importantă a Curții Europene a Drepturilor Omului. „Abordarea reînnoită” a UE față de această țară, care pune accentul pe guvernanta economică, a dus la intrarea în vigoare a ASA la 1 iunie 2015, după o lungă așteptare. Țara a depus cererea de aderare la 15 februarie 2016. În mai 2019, Comisia și-a publicat avizul, ce conține o listă de 14 priorități-cheie pentru Bosnia și Herțegovina, pe baza răspunsurilor la un chestionar amplu. Una dintre cele 14 priorități-cheie este asigurarea funcționării corespunzătoare a Comisiei parlamentare de stabilizare și de asociere (CPSA), dimensiunea parlamentară a ASA. În iulie 2020, la aproape cinci ani

de la prima CPSA UE-Bosnia și Herțegovina din noiembrie 2015, Parlamentul Bosniei și Herțegovinei a votat Regulamentul de procedură al CPSA, care a fost adoptat oficial de a doua CPSA UE-Bosnia și Herțegovina, în iunie 2021.

C. Republica Macedonia de Nord

Fosta Republică iugoslavă a Macedoniei (în prezent Republica Macedonia de Nord) a solicitat aderarea la UE în martie 2004 și a primit statutul de țară candidată în decembrie 2005. Cu toate acestea, țara nu a putut deschide negocierile de aderare timp de mulți ani, în principal din cauza litigiului cu Grecia privind utilizarea numelui de „Macedonia”. Acest diferend a fost soluționat prin „Acordul de la Prespa”, cu privire la noul nume al țării – Republica Macedonia de Nord sau Macedonia de Nord – care a intrat în vigoare în februarie 2019. Din 2009, Comisia, cu sprijinul constant al Parlamentului, recomandase invariabil deschiderea negocierilor de aderare. În iunie 2018, Consiliul a aprobat eventuala deschidere a negocierilor de aderare cu Republica Macedonia de Nord în iunie 2019, cu condiția să fie îndeplinite condițiile necesare. Cu toate acestea, Consiliul nu a dat undă verde deschiderii negocierilor de aderare nici în iunie 2019, nici în octombrie 2019. În martie 2020, Consiliul a decis să deschidă negocierile de aderare fără condiții suplimentare. În iulie 2020, Comisia a prezentat statelor membre proiectul de cadru de negociere – primul care ține seama de „metodologia revizuită pentru extinderea către Balcanii de Vest”. Aproape un an și jumătate mai târziu, negocierile de aderare cu Macedonia de Nord – și cu Albania – nu fuseseră încă inițiate. Acest lucru se datorează în principal problemelor dintre Macedonia de Nord și Bulgaria legate de identitate, limbă și istorie.

D. Kosovo

Kosovo este un candidat potențial pentru aderarea la UE. Țara și-a declarat unilateral independența în februarie 2008. Cinci state membre ale UE (Cipru, Grecia, România, Slovacia și Spania) și două țări din regiune (Serbia și Bosnia și Herțegovina) nu au recunoscut independența Kosovo. În iulie 2018, la șase ani după publicarea unei foi de parcurs privind liberalizarea vizelor, Comisia a confirmat că Kosovo a îndeplinit toate criteriile. Parlamentul European a reacționat imediat și a inițiat negocieri interinstituționale, care sunt în curs de desfășurare. În regiune, numai Kosovo rămâne exclus de la liberalizarea vizelor, întrucât unele state membre ale UE continuă să aibă rezerve. După încheierea în aprilie 2013 a unui acord istoric privind normalizarea relațiilor de către Belgrad și Priștina („Acordul de la Bruxelles”), Consiliul European a decis în iunie 2013 să deschidă negocierile privind un ASA cu Kosovo, iar acesta a intrat în vigoare la 1 aprilie 2016. Viitoarea integrare a Kosovo în UE, ca și cea a Serbiei, rămâne strâns legată de dialogul la nivel înalt dintre Kosovo și Serbia, facilitat de UE, care ar trebui să conducă la un acord global de normalizare a relațiilor dintre ele, obligatoriu din punct de vedere juridic.

E. Muntenegru

Muntenegru, care și-a câștigat independența în 2006, și-a depus cererea de aderare la UE în decembrie 2008. A primit statut de țară candidată în decembrie 2010, iar negocierile de aderare au fost deschise în iunie 2012. În conformitate cu „noua abordare” a UE privind procesul de aderare, capitolele esențiale privind statul de drept – capitolul 23 privind reforma sistemului judiciar și drepturile fundamentale și

capitolul 24 privind justiția, libertatea și securitatea – au fost deschise în primele faze ale negocierilor, în decembrie 2013. Până acum, au fost deschise toate cele 33 de capitole de negociere examinate, dintre care numai trei au fost închise provizoriu. Ultimul capitol esențial rămas (privind politica în domeniul concurenței) a fost deschis în iunie 2020. În strategia pentru Balcanii de Vest, publicată în februarie 2018, Comisia a declarat că Muntenegru (și Serbia) ar putea adera la UE până în 2025, recunoscând totuși că această perspectivă este „extrem de ambițioasă”.

F. Serbia

Serbia și-a depus candidatura pentru aderarea la UE în decembrie 2009 și a primit statut de țară candidată în martie 2012, după ce Belgradul și Priștina au ajuns la un acord privind reprezentarea regională a Kosovo. Negocierile de aderare au început oficial la 21 ianuarie 2014. Primele două capitole, inclusiv cel privind normalizarea relațiilor cu Kosovo, au fost deschise în decembrie 2015. La 18 iulie 2016, capitolele 23 și 24, principalele capitole privind statul de drept, au fost deschise. Până în prezent, au fost deschise 18 din cele 35 de capitole de negociere, dintre care două au fost închise provizoriu. Din decembrie 2019, nu au fost deschise noi capitole. În strategia pentru Balcanii de Vest, publicată în februarie 2018, Comisia a declarat că Muntenegru (și Serbia) ar putea adera la UE până în 2025, recunoscând totuși că această perspectivă este „extrem de ambițioasă”. Viitoarea integrare a Serbiei în UE, ca și cea a Kosovo, rămâne strâns legată de dialogul la nivel înalt dintre Kosovo și Serbia, facilitat de UE, care ar trebui să conducă la un acord global de normalizare a relațiilor dintre ele, obligatoriu din punct de vedere juridic.

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

Parlamentul este implicat pe deplin în procesul de stabilizare și de asociere, aprobarea sa fiind necesară pentru încheierea tuturor ASA [articolul 218 alineatul (6) din TFUE]. De asemenea, Parlamentul trebuie să aprobe orice nouă aderare la UE (Articolul 49 din TUE). Mai mult decât atât, datorită atribuțiilor sale bugetare, Parlamentul are o influență directă asupra sumelor alocate Instrumentului de asistență pentru preaderare. Comisia pentru afaceri externe a Parlamentului numește raportori permanenți pentru toate țările candidate și potențial candidate. Parlamentul își exprimă pozițiile cu privire la extindere sub formă de rezoluții anuale pe marginea ultimelor rapoarte de țară ale Comisiei. În iunie 2020, în urma summitului UE-Balcanii de Vest de la Zagreb (desfășurat online), Parlamentul a elaborat și un set de recomandări privind Balcanii de Vest. În Macedonia de Nord și Serbia, Parlamentul a facilitat apropierea dintre partidele politice. Nu în ultimul rând, Parlamentul menține relații bilaterale periodice cu parlamentele țărilor din Balcanii de Vest prin delegațiile sale, care discută cu omologii lor aspecte relevante pentru PSA și procesul de aderare la UE în medie de două ori pe an.

André De Munter
10/2021

